

PEG-letku

PEG = perkutaaninen endoskooppinen gastrostomia

PEG-letku on vatsanpeitteen läpi mahalaukuun johtava letku ravintoliuoksen antoa varten. PEG-letku asennetaan ravinnon saannin turvaamiseksi joko väliaikaisesti tai pysyväksi. PEG-letkuruokintaa tarvitsevat potilaat, joilla suun kautta syöminen ja juominen ovat joko vaikeutunutta tai mahdotonta, kuten esimerkiksi suun ja kaulan alueen syöpiä tai neurologista sairautta, kuten ALS-tautia sairastavat potilaat. PEG-letku ei estä normaalia ruokailua suun kautta, mikäli sille ei ole muuta estettä.

PEG-letku on valmistettu silikonista tai polyuretaanista. Ensimmäinen PEG-letku asennetaan poliklinikalla tai leikkaussalissa tähystyksessä. Ensiasennusletkua voidaan käyttää niin kauan kuin se moitteetta toimii.

PEG-letkun laitto

Valmistelut ennen PEG-letkun laittoa

- Ennen PEG-letkun laittoa sinun tulee olla syömättä ja juomatta 6–8 tuntia. Kielto koskee myös purukumia ja pastilleja.
- Harjaa hampaat/hammasproteesit normaalisti.

Hoitoyksikössä ennen PEG-letkun laittoa

- Sinulle tehdään vatsan ihon ja navan pesu esimerkiksi Klorhexol 5 % -liuoksella.
- Suun huuhteluun saat desinfioivaa suuvettä.
- Sinulle asetetaan verisuonikanyyli (IV-kanyyli) ja annetaan antibiootti.

PEG-letkun laiton jälkeen

- Sinun tulee olla syömättä ja juomatta 2–12 tuntia PEG-letkun laiton jälkeen lääkärin antaman ohjeen mukaan. Kielto koskee myös purukumia ja pastilleja.
- Kipulääkettä saat tarpeen mukaan.
- Hoitohenkilökunta ohjaa sinua letkun hoidossa.
- PEG-letkua pyöritetään avanteessa kolme kertaa päivässä.
- PEG-letku huuhdellaan 30–50 ml:lla vettä ruiskun avulla (2 tuntia letkun laiton jälkeen).
- PEG-letkun kireys tarkistetaan päivittäin. Se ei saa olla liian kireällä eikä liian löysällä.

PEG-letkun laittoon liittyvät komplikaatoriskit

PEG-letkun laittoon liittyy usein komplikaatioita (kolmasosalla potilaista 30 vuorokauden kuluessa toimenpiteestä). Useimmat niistä ovat lieviä ja ohittuvat seurannalla tai hoidolla. Vaikea yleissairaus lisää komplikaation mahdollisuutta.

Mahdollisia komplikaatioita ovat mm. verenvuoto, paikallinen mustelma, infektio, suolen puhkeaminen sekä siihen mahdollisesti liittyvä vatsakalvon tulehdus tai PEG-letkun siirtyminen pois paikaltaan. Sairaalamme omassa seurantatutkimuksessa vakavia komplikaatioita esiintyi 12,5 %:lla ensimmäisen kuukauden aikana PEG-letkun asentamisesta.

Toimenpiteen jälkeen 1. päivästä alkaen

- PEG-letkua pyöritetään avanteessa kolme kertaa päivässä.
- PEG-letkun juuren saa suihkuttaa ja kuivata huolellisesti, myös levyn alta. Laita pehmeä sidetaitos letkun juureen ihoa vasten. Jos iho pysyy kuivana eikä ala ärtyä, voit olla ilman taitosta.
- Lääkäri antaa luvan ruokailulle ja PEG-letkua saa alkaa käyttää ravitsemukseen. Letkuruokailu aloitetaan vedellä ja jos ei ilmene ongelmia, voidaan siirtyä ravintoliuokseen.
- Ennen ja jälkeen letkuruokailun huuhtelee PEG-letku 30–50 ml:lla vettä ruiskun avulla.
- Jos laitat lääkkeitä PEG-letkuun, niin huuhtelee letku 30–50 ml:lla vettä ruiskun avulla.
- Huuhtelee PEG-letku päivittäin 30–50 ml:lla vettä ruiskun avulla, vaikka et käyttäisi letkuruokaa tai laittaisi lääkkeitä letkuun.

Toimenpiteen jälkeen 5. päivänä

PEG-letkua löysennetään siirtämällä vatsanpeitteiden päällä olevaa kiinnityslevyä noin 1 cm ulospäin (eli vatsan ihosta irti) ja työntämällä letkua 1 cm sisäänpäin. Saat toimenpideyksiköstä käyntiajan PEG-letkun löysennystä varten.

Suun hoito

Sylkesi määräsi ja koostumus muuttuvat, kun ruokailu ei tapahdu suun kautta tai tapahtuu vain osittain. Hampaiden pesu ehkäisee suun tulehduksia aiheuttavaa bakteerikasvua. Siksi hampaiden ja proteesien huolellinen pesu kaksi kertaa päivässä on tärkeää.

Vaihto uuteen PEG-letkuun

Pitkäaikaiskäytössä oleva ensiasennusletku vaihdetaan ballongilliseen (= vedellä täytettävä pallo) letkuun tähytyksessä noin 3 kuukauden kuluttua. Myöhemmin pitkäaikaiskäytössä oleva PEG-letku vaihdetaan, jos vanha menee tukkoon tai hajoaa. Letkua voi kuitenkin käyttää niin kauan kuin se moitteetta toimii. Vaihdettu uusi letku on ns. balongillinen letku, joka voidaan vaihtaa ja poistaa joko kotona, terveyskeskuksessa tai polikliinisesti sairaalassa. Siinä on vedellä täytettävä ”pallo” mahalaukun puolella, joka pitää letkun paikallaan. Ballongiin menee

yleensä noin 3–5 ml vesijohtovettä riippuen letkun koosta. Tarkista veden määrä letkusta tai pakkauksesta. Pallo tulee tarkistaa viikoittain, että vesimäärä pysyy pallossa. Pallon voi tyhjentää vedestä vetämällä vesi ruiskuun, ja täyttää taas uudelleen vedellä.

Välineistö ja Kela-korvaukset

- Kotihoidossa ollessasi saat letkuravitsemukseen tarvittavat välineet oman kunnan hoitotarvikejakelun tai kotisairaanhoidon kautta. Sairaalasta saa hoitotarviketodistuksen tätä palvelua varten.
- Hoitava lääkäri kirjoittaa B-lausunnon Kelalle ja reseptin letkuravintovalmisteista.
- Vie/lähetä B-lausunto Kelaan mahdollisimman nopeasti, sillä ravintovalmisteet korvataan siitä päivästä lähtien, kun Kela kirjaa B-lausunnon saapuneeksi. Saat kirjallisen päätöksen Kelalta postitse ja myöhemmin myös uuden Kela-kortin, johon on merkitty korvausoikeuden numero.
- Apteekki tarkistaa sähköisesti tiedot Kelan palvelusta, joten saat heti kaikki sinulle myönnettyjen korvausoikeuksien mukaiset korvaukset, kun KELA on käsitellyt hakemuksen.

Ohjeet ruokailuun PEG-letkun avulla

- PEG-letkussa on oltava puristin ja korkki. Puristin eli ”klipsi” sulkee letkun, kun korkki otetaan pois.
- Liitä ravinnonsiirtoletku ravintoliuospulloon tai -pussiin ja liitä se PEG-letkuun, jossa on klipsi kiinni ja korkki avattu. Avaa klipsi ja säädä ravintoliuoksen tiputusnopeutta ravintoliuosletkussa olevan rullasulkijan avulla.
- Ravintoliuosten tulee olla huoneenlämpöisiä vatsavaivojen välttämiseksi.
- Ruokailuasento on istuen, kuten suun kautta syödessäkin. Ruokailun jälkeen on hyvä olla istumassa, ettei ruoka nouse ruokatorveen. Makuuasentoa ei suositella.
- Aluksi kannattaa ruokailla usein ja pieniä määriä kerrallaan. Kun olet löytänyt oman ruokailumäärän ja -tiheyden, voit ruokailla omien tunteistesi mukaan.
- Mikäli ruokaillet sekä suun kautta, että PEG-letkun avulla, aloita aina ensin suun kautta ruokailulla.
- Jokaiselle potilaalle suunnitellaan yksilöllinen ravitsemushoito riittävän energian saannin turvaamiseksi (lääkäri/ravitsemusterapeutti).

Lääkkeiden ottaminen PEG-letkun avulla

- Lääkäri antaa ohjeet, mitä lääkkeitä saa murskata/jauhaa ja laittaa letkun kautta. Kaikkia lääkkeitä ei saa rikkoa. Myös apteekissa osataan antaa neuvoa lääkkeiden jauhamisen suhteen.
- Mikäli lääke on lupa murskata / jauhaa hienoksi, liuotetaan se jauhamisen jälkeen veteen, ja sitten laitetaan ruiskun avulla PEG-letkuun.

- Lääkkeitä ei tule sekoittaa ravintoliuoksiin!
- Nestemäiset lääkkeet/mikstuurat laitetaan sellaisenaan PEG-letkuun.
- Lääkkeiden laitton jälkeen on tärkeää huuhdella letku runsaalla vedellä, jotta lääkkeet menevät mahalaukkuun asti eivätkä jää letkuun aiheuttaen tukosta.

Mahdolliset ongelmat

Vatsakipu

- Hidasta ravintoliuoksen antoa ja pidennä ruokailujen välejä, jotta mahalaukku ehtii tyhjentyä.
- Tarkista ravintoliuoksen käyttökelpoisuus ja että se on huoneenlämpöistä.
- Myös nälkä voi aiheuttaa vatsakipuja.

Oksentelu ja/tai ripuli

- Puoli-istuva asento ruokaillessa.
- Hidasta ravintoliuoksen tiputusnopeutta.
- Tarkista ravintoliuoksen käyttökelpoisuus.
- Jos ripulointi jatkuu yli 3 päivää, ota yhteyttä lääkäriin.
- Jos oksentelu jatkuu yli vuorokauden, ota yhteyttä lääkäriin.

Ummetus

- Jos ummetus jatkuu yli viikon, ota yhteyttä lääkäriin.

PEG-letkun irtoaminen

- Työnnä irronnut letku takaisin avanteeseen/aukkoon. Jos pallo on rikki, teippaa letku paikalleen.
- Jos mahdollista, kotona on hyvä pitää varalla vaihtoletkua. Häätätilanteessa voi laittaa puhtaan virtsakatettrin avanneaukkoon pitämään kanavan avoinna.
- Ota yhteyttä hoitavaan sairaalaan/lääkäriin. Uusi letku on laitettava paikalle mahdollisimman nopeasti, ettei aukko sulkeudu.
- Suojaa vatsan ihoa sidetaitoksilla, jos mahalaukun eritteitä tulee läpi.
- Ennakoi uuden letkun vaihto. Jos letku näyttää murtuneelta, mustuneelta tai hauraalta, ota yhteys hoitohenkilökuntaan, jotta saadaan ajoissa vaihdettua uusi letku.

PEG-letkun tukkeutuminen

- Huuhtelee PEG-letku lämpimällä vedellä ruiskun avulla, samalla kevyesti puristellen letkua. Vältä kovaa painetta huuhdellessa.
- Jos tukkeuma ei liukene, ota yhteyttä hoitohenkilökuntaan.

Avanneaukon erittäminen, kosteus tai kipu

- Vähäinen erittäminen ja kosteus ovat normaalia. Laita harsotaitos syöttöletkun juureen ja vaihda se aina edellisen kostuttua läpi.
- Jos erittäminen on runsasta, ota yhteyttä hoitohenkilökuntaan. Useimmiten erittäminen on merkki huonosta mahan tyhjenemisestä, jonka voi aiheuttaa suolen toimintaa lamaavat lääkkeet. Myös liian runsas tai nopea ravinnon annostelu voi aiheuttaa eritevuotoa.
- Jos epäilet tulehdusta avanteen aukolla, ota yhteyttä hoitohenkilökuntaan. Tulehduksen merkkejä ovat runsas punoitus, turvotus, kuumotus, kipu, kuume ja märkäerite.
- Jos avanteen juuressa tuntuu kipua, voi ottaa särkylääkettä. Mikäli kipu yltyy ja särkylääke ei auta, ota yhteyttä hoitohenkilökuntaan.

Granulaatiokudos

- Avanteen juurelle voi normaalisti kasvaa limakalvomaista paksunnosta. Mikäli kasvu on runsasta, ota yhteyttä hoitohenkilökuntaan.

PEG-letkun poisto

- Väliaikaiseksi tarkoitettu ensiasennus PEG-letku poistetaan, kun ravinnon saanti onnistuu ongelmitta suun kautta. Poiston ajankohta ja poistotapa suunnitellaan lääkärin kanssa. Letkun poisto tehdään tähystyksellä tai polikliinisesti. Yleensä sairaalaan ei tarvitse jäädä yöksi.
- PEG-letkun poisto tehdään puudutuksessa ja vatsan läpi mahalaukkuun johtava reikä peitetään tiiviillä laastarilla. Pidä reiän päällä sidetaidosta ja teippiä niin kauan kuin reiästä tulee eritettä. Reikä menee umpeen itsestään jo muutamassa päivässä. Reikää ei siis ommella kiinni.
- PEG-letkun poiston jälkeen on oltava syömättä ja juomatta 6-8 tuntia. Aloita juomalla vettä ja syö helposti sulavaa ravintoa. Vältä liian runsaita aterioita, kunnes reikä on mennyt umpeen ja vatsan toiminta normalisoitunut.
- Suihkuun ja pesulle voit mennä, vaikka heti PEG-letkun poiston jälkeen. Vaihda sidetaidokset reiän päällä kuiviin. Saunaankin on lupa mennä.

Mahdolliset ongelmat

Ota yhteyttä toimenpiteen tehneeseen sairaalaan, jos sinulla on:

- voimakasta kipua, joka ei helpotu särkylääkkeillä
- runsasta ja/tai jatkuvaa verenvuotoa
- kuumetta yli 38 astetta